قواعد عربی«علم بلاغه»ویژه کنکور

علم بلاغه
- الف)علم معاني:ازمعناي جملات متناسب با مقتضاي حال مخاطب،بحث مي‌كند يكي ازموضوعات علم معانی،تأكيدكلام است
- ب) علم بيان: يك معنا ومفهوم واحد را به شيوه‌ها و اسلوبهاي مختلف بيان كرد.
- ج) علم بديع: آشنايي با شيوه‌هاي تحسين و زيبا سازي كلام. به وسيله آن شكلهای معنوی ولفظی كه موجب زيبايي كلام وتاثير آن در شنونده مي گردد شناخته مي شود.

- **روشهاي تأكيد كلام عبارتند از:**(علم معانی)

۱)لام ابتداء ۲)انّما.۳) قسم.٤) ضميرمنفصل.٥)تكرار.٦) تقديم ۷)جمله اسميه ۸) انّ.

- ✓ **لام ابتداء(لام خبر«انَّ»)**:لام مفتوحه ای است كه غالباً بر سر خبر «انَّ»مي آيد:
  وانَّ ربَّکَ لَيحكُمُ بَينَهم:مسلماً پرور دگارت ميان آنها داوری مي كند.
- ✓ **انَّما(انَّ+ما كافه)**:به معنای فقط،مسلماً،براستی......)انَّما يَتَذكَّرُ أُولوا الاَلباب(تنها خردمندانند كه پند مي گيرند.)
- ✓ **قَسَم**:حروف جرّ «واو،باء،تاء»برای قسم به كار مي روند به معنای«سوگند به....»
  وَالعصرِ انَّ الانسانَ لفی خُسرٍ(سوگند به عصر كه واقعاً انسان در زيان است)
- ✓ **ضمير فصل(عماد)**:ضمير منفصل مرفوعی است كه بين مبتدا وخبر يا اسم وخبر معرفه قرار مي گيرد:
  واللّهُ هو الغنیُّ الحميد:وتنها خداست كه بي نياز وستوده است.
- ✓ **تكرار**:همان تاكيد لفظی مي باشد،كه دواسم يادوفعل يا دو حرف پشت سرهم تكرار مي شود:
  لا يَسمعون فيها لغواً ولا تأثيماً الاّ قيلاً سلاماً سلاماً(در آنجا سخن بيهوده وگناه آلود نمي شنوند مگر يک سخن:سلام،سلام
  سبحان الّذی خلق الازواجَ كلَّها(پاک ومنزّه است كسی كه همه ی جفتها را آفريد)
- ✓ **تقديم**:يكی از اسلوبهای تاكيد مقدم نمودن جزئی از اجزای جمله بر اجزای ديگر است:
  ۱)تقديم مفعول به:ايّاکَ نعبُدُ(تنها تورا عبادت مي كنيم)
  ۲)تقديم جارومجرور:اِلَيَّ المصيرُ(قطعاً بازگشت به سوی من است)بِحسن الاخلاقِ تَزدادُ الارزاقُ(با خوش اخلاقی است كه روزيهازياد مي شوند.
- ✓ **انَّ**:اِنَّ اللّهَ عالمٌ علی كلِّ شيءٍ(يقيناً خداوند بر هرچيزی آگاه است)

علم بيان دانشی است به وسيله آن مي توان معنای مطابق با مقتضای حال را به اسلوبهاي مختلف بيان كرد.
(يک مفهوم را به اسلوبهای مختلف بيان كرد)

- **اسلوب تشبيه**:برای همانندی چيزی با چيزی ديگر دريک يا چند صفت از تشبيه استفاده مي شود.
- **اركــــــان: مُشبَّه + مُشبَّه به + ادات تشبيه + وجه شبه.** **القُرآنُ** (مشبه) **كَـ** (ادات) **النّور** (مشبه به) **في الهداية** (وجه شبه)

۱)**مُشبَّه**:چيزی است كه به چيزی ديگر تشبيه مي شود. ۲)**مُشبَّه به**:چيزی است كه به چيزی ديگری تشبيه كنند.بعد ازادات تشبيه مي آيد
۳)**ادات تشبيه**: **(ك، كانَّ، مثل، يُشبه،شبه،نحو،مثلُ....)**لفظی است كه به وسيله آن شباهت بيان مي شود.
٤)**وجه شبه**:صفتی است كه ميان مُشبّه ومشبه به مشترک است.

- ✓ دو ركن اساسی تشبيه:مُشبَّه ومُشبَّه به مي باشد.كه هرگز حذف نمي شوند.

قواعد عربی«علم بلاغه»ویژه کنکور

انواع تشبیه:

۱. **مُفصَّل**: وجه شبه یاآنچه وجه شبه را برسانندذکر شده باشد. **الجُنديُّ كالاَسدِ في الشجاعة.**

۲. **مُجْمَل: وجه شبه حذف شده باشد. الجُنديُّ كالاَسدِ**.(فی الشجاعة)وجه شبه حذف شده است.

۳. **مُرْسَل**: ادات تشبیه ذکر شده باشد. **الجُنديُّ كالا َسدِ.**

٤. **مُؤَكَّد**: ادات تشبیه حذف شده باشد. **الجُنديَّ اَسدٌ في الشجاعةِ.**

٥. **بليغ** :وجه شبه و ادات تشبیه حذف شده باشند. **الجُنديُّ اَسدٌ.**

- ✓ **تشبیهی که ادات تشبیه ووجه شبه(یعنی چهار رکن)وجود داشته باشد،تشبیه «تامّ »گویند**(مفصل مُرسل)

******

علم بدیع
- **محسنات لفظي**
  - **جناس**
    - **تام**:دوكلمه درعدد،حركات،نوع وترتيب حروف يكسان هستند ولي هركدام معناي خاصي دارند
    - **ناقص**: دوكلمه در يكي از موارد بالاكاملاً يكسان نيستند
  - **سجع**:توافق كلمات‌آخر جمله‌ها دركلام،برحروف ياحروفی واحداست که درقرآن به آن«فاصله»گویند.
    مانند:اِنّا اعطيناکَ الكوثر*فَصلِّ لربِّکَ وانحر*اِنَّ شانئکَ هو الأبتر .(فواصل)توافق در حرف«راء»
- **محسنات معنوي**: طباق: در معنِي، متضاد يكديگر باشند. مانند: جاءَ الحقُّ و زهقَ الباطلُ.

- ▪ جناس تام(ويومَ تقومُ السّاعةُ يُقسِمُ المُجرمونَ ما لَبِثُوا غيرَ ساعةٍ)الساعةُ(قيامت)ساعةٍ(مدتی از زمان)
  روزی كه قيامت برپا شود،بدكاران سوگند ياد مي كنند كه جز ساعتی درنگ نكرده اند.
- ✓ وردَ الرّبيعُ فَمَرحباً بِوروده=وبنورِ بَهجتِهِ ونورِ وُرودِهِ(بهار آمد پس مرحبا به ورودش وبه نور وسرور وشاديش ونور گلهايش)
- ▪ جناس ناقص:هرگاه دو كلمه در عدد،حركت،نوع وترتيب حروف كامل نباشند.
- ✓ وجوهٌ يومئذٍ ناضرةٌ الی ربِّها ناظرةٌ (در آن روز چهره هايي شادابند،به سوی پرور دگار خود مي نگرند)

o فَامّا اليتيمَ فلا تَقهَر وامّا السّائلَ فلا تَنهَر (تقهر وتنهر)جناس ناقص/وتوافق آنها در حرف«راء»در آخر سجع است.

- ▪ **موارد طباق:**
- ✓ طباق ميان دو اسم:فَعندَ اللّه ثوابُ الدنيا والآخرة
- ✓ طباق ميان دو فعل:وانَّه هوَ اَضحَکَ واَبكَی وانَّه اَماتَ واَحيا
- ✓ طباق ميان دو حرف:ولَهُنَّ مثلُ الّذی عَلَهنَّ بالمعروف
- ▪ **اقسام طباق:**
- ✓ طِباق سَلب:دو كلمه ،يكی مثبت وديگری منفی همان كلمه باشد:هل يستوی الّذينَ يعلمونَ والّذينَ لايعلمون
- ✓ طباق ايجاب:دو كلمه مستقل واز نظر معنی متضاد يكديگر باشند ولی كلمه منفی وجود ندارد:هل تستوی الظُّلماتُ والنورُ

o نكتـــــــــــه:

حركت حرف آخر كلمات در جناس معيار نيست. چون نشانه اعراب است و با توجه به نقش آن متغير است. مانند:

*** الساعة = ساعةٍ. (جناس تام)** *** ناضرة = ناظرة (جناس ناقص)**